

Ігор ТЕСЛЕНКО

РОДИНА МІЗОЦЬКИХ – СЛУГИ, БОЯРИ, ШЛЯХТА

Село Мізоч розташоване приблизно на однаковій відстані від Дубна, Острога та Рівного – трьох міст, які впродовж майже всього XVI ст. належали князям Острозьким. Тривалий час і сам Мізоч перебував у їхніх руках, однак найдавніша znana історія поселення пов'язана не з цими українськими аристократами, а з луцько-острозькими православними єпископами.

На лівому березі річки Збитинки владики посідали невелику волость, до складу якої входило кілька компактно розміщених сіл – окрім Мізоча, це ще Мізочок, Буща, Будораж, Півче, Точевики й Борщівка. У 1322 р. їх начебто відписав на Луцьку кафедру князь Любарт Гедимінович, та як довів свого часу Михайло Грушевський, надавчий привілей волинського правителя є фальсифікатом¹. Вирок авторитетного вченого суттєво корегує метрику перелічених населених пунктів, і хоча назви Мізоч, Будораж і Буща звучать архаїчно й можуть

¹ Грушевський М. Коли сфабрикована грамота Любарта Луцькій кафедрі? (З поводу статті Д. Щербаковського: *Фундушевая запись князя Любарта луцкой церкви Иоанна Богослова 1322 г.*). *Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка*. Львів, 1906. Т. 70. С. 71–72. Див. також: Грушевський М. *Історія України-Руси*. Київ, 1995. Т. 6. С. 304; Флоря Б. Две грамоты князя Любарта (о Луцкой епископской кафедре в первой половине XIV ст.). *Древнейшие государства Восточной Европы. 1998 г.* Москва, 2000. С. 250–254; Купчинський О. *Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти*. Львів, 2004. С. 683–697; Тесленко І. *Інкорпорація підострозьких володінь Луцької єпископії до складу Острозької волості в останній чверті XVI ст.* *Релігія і Церква в історії Волині: зб. наук. праць*. Кременець, 2007. С. 46–56.

опосередковано вказувати на існування топонімів навіть у давньоруські часи (результати археологічних розкопок цей здогад радше підтверджують²), перші достовірні свідчення про них зафіксовані в писемних джерелах більш ніж через двісті років після «Любартової данини».

На середину XVI ст. Мізоч з околицями вже перебував у володінні луцько-острозьких православних єпископів. Згідно із законодавством, яке діяло у Великому князівстві Литовському, владики повинні були, як і інші землевласники, у випадку війни відправляти на захист держави своїх озброєних слуг³. Їхнє забезпечення передбачало чималі фінансові витрати – на купівлю доброго коня, обладунків, зброї та зброї. Аби ці люди могли сплачувати «податок крові», а разом з тим нести службу при боці єпископів, ті наділяли їх землею із підданими. Такі земельні наділи, однак, передавалися лише в тимчасове тримання, що за порушення умов служби могло припинитись у будь-який момент. Утім, найчастіше посесія тривала аж до смерті слуги, або *боярина*, як називають рицаря-ленника тогочасні джерела. Доволі розповсюдженою на Волині була й практика передачі маєтків померлих слуг їхнім нащадкам на аналогічних умовах. Так започатковувалися цілі боярські династії⁴.

У середині – другій половині XVI ст. в підострозьких володіннях кафедри боярам належали Мізоч і Точевики, жителі яких перебували під опікою, відповідно, Федора Мізоцького і Григорія Точевецького. На підданих з інших сіл волості поширювалася юрисдикція єпископського намісника, тож вони платили податки безпосередньо до скарбниці владики. Оскільки наше дослідження присвячене родині Мізоцьких,

² Прищепя Б. Погоринські міста в X–XIII ст. Рівне, 2016. С. 212–213, 229–230.

³ Другий Литовський статут 1566 р., розд. II, арт. 1, 9.

⁴ Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. Вид. 2-ге, перег. і виправ. Київ, 2008. С. 279.

зупинимося детальніше на постаті боярина Федора. З'ясуємо його походження і склад сім'ї, а також спробуємо встановити, як довго владичий слуга держав згадане село і хто успадкував Мізоч після його смерті.

Почнемо з генези дому Мізоцьких. Наявність у пана Федора характерного прізвища підштовхує до припущення, що його пращури були людьми місцевими, а сам він посідав родове гніздо з діда-прадіда. Проте не можна виключати й інших варіантів. Першим Мізоцьким міг бути і батько боярина Федора, і навіть він сам – цілком вірогідно, що хтось із них від народження мав зовсім інше прізвище, а нове став уживати по тому, як довший час потримав це село у своїх руках. Для описуваного періоду подібна метаморфоза була досить типовою. Так, з-поміж сусідів Мізоцького паном Точевичьким став Григорій Сестрен, паном Конюським – Михайло Шашкович, його рідний брат Богдан – паном Долбунівським тощо⁵. Усі вони мали шляхетське походження, були боярами-ленниками, а їхнє нове прізвище вказувало на назву вислуженого села.

Чи не був і наш герой вихідцем з якоїсь знаної шляхетської сім'ї? Джерела повідомляють, що 1545 р., тобто рівно за десять літ до появи пана Федора на історичній арені, тодішній луцько-острозький єпископ Феодосій (Гулевич) надав Мізоч своєму слuzі Васькові Луківському⁶. Цей привілей, підтверджений великим литовським князем Сигізмундом Августом у 1548 р., важливий із двох причин. Насамперед він унікальний тим, що містить першу достовірну писемну згадку про село Мізоч (як пам'ятаємо, «данина» Любарта Гедиміновича 1322 р. є фальсифікатом). Крім того, документ адресований

⁵ Детальніше див.: Тесленко І. Хто є хто в імперії «старого» князя. «Острозька шляхта». *Соціум. Альманах соціальної історії*. Київ, 2008. Вип. 8. С. 119–133.

⁶ Росийский государственный архив древних актов, ф. 389, кн. 31, л. 229–230. Див. публікацію цього документа в додатку.

людині, котра (з огляду на традицію передачі ленних володінь у спадок по чоловічій лінії) цілком підходить на роль Федорового батька. Вимальовується логічна схема: спочатку мізоцьким посесором був Васько Луківський, а тоді його син Федір. Але така гіпотеза суперечить тим небагатьом генеалогічним свідченням, що їх вдалося зібрати про кожного з владичих слуг.

Пан Луківський, який, очевидно, був пов'язаний кровними узами з боярами князів Острозьких з-під Шульжинців⁷ або ленниками князів Сангушків, що тримали свою вислугу під Локачами⁸, не може бути батьком пана Мізоцького, названого в одному із джерел Павловичем⁹. Та це не означає, що Васько і Федір не були родичами. Перший міг доводитися другому дядьком, вітчимом чи навіть дідом. А міг і не бути його кривним взагалі.

Ускладнює вирішення цієї проблеми відсутність інформації про Павла, батька першого відомого пана Мізоцького. Єдиною серйозною зачіпкою для реконструкції витоків роду є та обставина, що «братаничем» Федора, тобто його племінником, джерела фіксують шляхтича на ім'я Якуб Купа, або Купич¹⁰. Якщо цей останній був сином рідного брата Федора Павловича, то виходить, що і боярин Мізоцький походив з тієї ж фамілії. Дані про неї годі шукати в генеалогічних довідниках. Купи були представниками того прошарку дрібного служилого рицарства, яке століттями балансувало на межі

⁷ Archiwum książąt Sanguszków w Sławucie / wyd. przez B. Gorczaka. Lwów, 1890. T. 4. S. 470–471 (Сенько та Леван Луківські, або Ленківські, 1546 р.).

⁸ Ibid. S. 526 ([Богдан] Заць-Луківський, 1547 р.).

⁹ Голубев С. Духовное завещание луцкого и острожского епископа Феодосия Гулевича. *Чтения в Историческом обществе Нестор-летописца*. Киев, 1891. Кн. 5, отд. 3. С. 158.

¹⁰ Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України), ф. 25, оп. 1, спр. 459, арк. 340–342, 358 (1574 р.); спр. 17, арк. 512 зв.–513 (1577 р.); спр. 18, арк. 1 зв. (1577 р.); спр. 19, арк. 397 зв. (1579 р.); спр. 21, арк. 62 зв. (1580 р.); Archiwum Narodowe w Krakowie (далі – ANK), Archiwum Sanguszków, rkps 150, nr 2 (1581 р.).

благородного і плебейського станів. Звернімо увагу на те, що ім'я Федорового небожа звучить по-польськи; у жодному з виявлених на сьогодні документів він не фігурує як Яків. Ця деталь дозволяє обережно припустити немісцеве коріння роду, проте із висновками поспішати не будемо, позаяк деякі з Куп, що жили на Волині в XVI–XVII ст., мали імена, характерні для східнохристиянської традиції¹¹. Принагідно зазначимо, що слугами православних луцько-острозьких архиєреїв цілком могли бути й іншовірці, оскільки в той період конфесійна належність не була визначальним критерієм вибору осіб при формуванні оточення вельможі, у т. ч. церковного сановника.

Однак повернімося до боярина Федора Мізоцького. Вперше в історичних джерелах він згадується в заповіті луцько-острозького єпископа Феодосія (Гулевича), котрий був батьком володимирського військового Василя Гулевича й дідом фундаторки Київської братської школи Гальшки Гулевичівни¹². Документ, оформлений у листопаді 1555 р., називає

¹¹ ЦДІАК України, ф. 11, оп. 1, спр. 23, арк. 293 (Станіслав Купа, 1593 р.); ф. 25, оп. 1, спр. 45, арк. 859, 1007, 1012; спр. 49, арк. 10 зв.; ф. 22, оп. 1, спр. 17, арк. 290–290 зв. (Захарій Купич, 1594–1609 рр.); ф. 25, оп. 1, спр. 49, арк. 581 зв. (Филип Купич, 1595 р.); ф. 22, оп. 1, спр. 18, арк. 262–262 зв.; ф. 21, оп. 1, спр. 72, арк. 20 зв.–21 зв. (Філон Купа, 1610–1624 рр.); ф. 22, оп. 1, спр. 28, арк. 43–43 зв. (Самійло Купа, 1618 р.); ф. 21, оп. 1, спр. 274, арк. х-33 (Григорій Купич, 1624 р.); спр. 76, арк. 52 зв.–53 зв., 53 зв.–54 зв., 80 зв. (Миколай Купич-Семашко, його дружина Настасія Солтанівна і діти, у т. ч. сини Петро, Олександр, Станіслав і Миколай, 1628 р.); спр. 93, арк. 168–168 зв. (Павло Купич, 1635 р.); ф. 25, оп. 1, спр. 395, арк. 212 (Войцех Купа, 1686 р.).

¹² Про Гулевичів і, зокрема, згаданих тут представників роду див.: Голубев С. Духовное завещание луцкого и острожского епископа Феодосия Гулевича... С. 160–165; Хижняк З. Гулевичівна Галшка (Єлизавета) Василівна. *Києво-Могилянська академія в іменах. XVII–XVIII ст.*: Енциклопедичне вид. Київ, 2001. С. 159–160; Кулаковський П. Канцелярія Руської (Волинської) метрики 1569–1673 рр. Студія з історії українського регіоналізму в Речі Посполитій. Острог; Львів, 2002. С. 239–241; Тесленко І. Гулевичі. *Енциклопедія історії України*. Київ, 2004. Т. 2. С. 249–250; Яковенко Н. Українська шляхта... С. 151–152.

Федора Павловича серед найближчих владичих слуг, кожен з яких за свою відданість патрону мав одержати високу винагороду (в розмірі 10 кіп литовських грошів)¹³. Уважається, що владика помер невдовзі після укладення тестаменту. Впродовж наступних десяти років Луцько-Острозька кафедра та її маєтності декілька разів переходили з рук у руки, проте ці переміни ніяк не позначилися на статусі Федора, котрий незмінно посідав вислужений Мізоч. Напевне, найпомітнішою подією цього відтинку біографії боярина був напад, який він пережив, коли разом із сусідом Григорієм Точевиським рятував від розбійників слугу свого приятеля Остафія Рагози. Пригода сталася в січні 1564 р. неподалік від Мізоча, у спавіській діброві. До ватаги грабіжників входило всього чотири особи, котрі виявилися селянами з розташованих поруч сіл Цуркова і Грушвиці. Хоча розбійники й не були «людьми зброї», їм усе ж вдалося завдати рогатинами значних ушкоджень своїм супротивникам. У сутичці Мізоцький отримав колоту рану у правий бік (під лопатку), а його напарник Точевиський – дві колоті рани у груди¹⁴.

Якими б глибокими не були ці ураження, заподіяні недоброзичливцями, – вони були дрібничкою в порівнянні з проблемами, що очікували на владичих бояр у майбутньому. 1567 року Луцько-Острозьку кафедру посів Іван Борзобагатий-Красенський – волинський шляхтич середньої руки, який, ще не прийнявши постригу, наступних кілька років носив титул «нареченого єпископа»¹⁵. Новий очільник єпархії повіддавав церковні землі в оренду й застава своїм родичам і кредиторам, наклав на підданих додаткові податки й повинності, чинив різні кривди та утиски боярам.

¹³ Голубев С. Духовное завещание луцкого и острожского епископа Феодосия Гулевича... С. 158.

¹⁴ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 6, арк. 12 зв.–13.

¹⁵ Докладніше про Івана, а після постригу в 1571 р. – Йону (Борзобогатого-Красенського) див.: Ульяновський В. Історія церкви та релігійної думки в Україні. Київ, 1994. Кн. 1. С. 98–99.

За цих обставин Федір Мізоцький і Григорій Сестрен-Точевецький пішли на відчайдушний крок, звернувшись за допомогою до найвпливовішого на Волині магната і свого сусіда київського воєводи князя Василя-Костянтина Острозького. Вочевидь, саме за його клопотанням король Сигізмунд Август видав у 1570 р. спеціальні листи, в яких під зарукою 1 000 кіп литовських грошів застерігав «нареченого єпископа» від зазіхань на здоров'я бояр, забороняв нав'язувати їм і їхнім підданим чітко не окреслені обов'язки «над давню і звичайну повинність», а також, аби ці розпорядження не ігнорувалися, передавав обох рицарів в опіку Острозькому. 14 жовтня 1570 р. документи були вручені Борзобагатому-Красенському, котрий на додаток отримав послання і від князя Василя-Костянтина із застереженням, щоб «ку тым бояромъ церьковнымъ, яко подданым господарским, спокойне заховати рачил»¹⁶. Надання скривдженим слугам гарантій безпеки, щоправда, не покращило їхнього становища, оскільки єпископ і князь віддавна ворогували, і тепер у Борзобагатого-Красенського з'явився ще один стимул для тиску на Мізоцького й Точевецького.

Конфлікт бояр із владикою тривав ціле десятиліття. Бояр, як ми вже знаємо, підтримував київський воєвода, а фактично його слуги-ленники з Дубенської та Острозької волостей. На боці Борзобагатого-Красенського опинилися його кредитори, котрим вдалося закріпитися в регіоні завдяки фінансовим вливанням до скарбниці архиєрея. Одним з них був підляський стольник Станіслав Граєвський, який з 1572 р. орендував церковні села Будораж, Буцу, Півче й Малий Мізоч¹⁷. У судових книгах можна натрапити на скарги Федора Мізоцького про різні кривди, заподіяні цим чоловіком його підданим та членам родини. Йшлося про викрадення коней і худоби, образи й погрози фізичною розправою, насильницькі дії з пролиттям крові¹⁸.

¹⁶ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 12, арк. 526 зв.–527.

¹⁷ Там само, спр. 13, арк. 578–578 зв.

¹⁸ Там само, спр. 17, арк. 512–513; спр. 18, арк. 1 зв.

На те, що все це чинилося Граєвським із повним розумінням серйозності потуги, яка стояла за спиною в безпорадного боярина, вказує яскрава історія, записана до актових книг Луцького гродського суду 1 серпня 1577 р. Цього дня возний Ясько Опарипеський за присутності двох свідків оглянув рани Федорового племінника Якуба Купи, котрому пощастило вийти живим з украй небезпечної пригоди. Сталася вона наприкінці червня в Будоражі, куди шляхтич вирушив з дядьковим листом, зміст якого не переповідається. Купа таки вручив це послання підляському стольникові, але той не поспішав відпускати гінця у зворотну путь. Складно сказати, що спричинило подальші дії будоразького посесора – чи текст листа, чи провокативна поведінка або непоштиві слова Якуба, чи бажання якнайдошкульніше допекти його дядькові, – у кожному разі, Граєвський узявся розігравати спектакль, який нічого доброго прибулому не обіцяв. Спочатку він розпорядився подати посланцеві кубок горілки, котру той змушений був запивати пивом. Потім звелів спійманому шляхтичеві танцювати. А незабаром у хід пішли й кулаки – Граєвський віддав чоловіка в руки своїм слугам, які добряче потовкли обличчя жертви, цілячи в губи та очі. Спостерігаючи за процесом, підляський стольник запевняв Купу, що він і його дядька накаже так саме бити «або на штуки зрубати»¹⁹. На завершення езекуції нападники поранили Якуба мечами, а вночі катували лоевими свічками, від чого на тілі zostалися виразні сліди. По тому Граєвський залишив Будораж, а в'язня протримали у дворі ще декілька днів і врешті-решт відпустили, перед тим забравши в нього коня та особисті речі.

Ініціатор дії, звісно, чудово знав про те, що Мізоцький, котрого він нахвалявся побити або порубати «на штуки», перебував під опікою князя Острозького. Та це його не стримувало, принаймні на словах. Вигукуючи свої погрози на адресу боярина, Граєвський запевняв напівпритомного Купу,

¹⁹ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 512 зв.

що виконає обіцянку і хоче побачити, «если же его (Мізоцького. – *І. Т.*) воевода киевський оборонить»²⁰. Самого Якуба підляський стольник підозрював у тому, що до Будоража він приїхав «шпикомъ от воеводы киевського»²¹.

Погрози погрозами, а до фізичної розправи над Мізоцьким і Точевиським так і не дійшло. Бояри не зламалися і, що цікаво, навіть не втратили висулужених маєтностей. Хоча це був не єдиний привід для розірвання угоди – їх можна було знайти безліч, особливо до 1570 р., коли в гру вступив Василь-Костянтин Острозький. Чому ж єпископ не скористався нагодою й не відібрав у непокірних слуг Мізоч і Точевики? Пояснення є тільки одне: бояри посідали церковні землі на особливому праві. Можливо, що Феодосій (Гулевич) чи хтось із його наступників на кафедрі письмово гарантував Мізоцькому і Точевиському пожиттєве тримання цих сіл²². Інший, ще ймовірніший варіант – неповернута позика. У той час владика часто позичали у своїх слуг певні суми грошей і окремими листами прив'язували їх до головних привілеїв, якими регламентувалися умови оренди поселень. А отже, просто так відібрати села у бояр єпископи не могли – спершу потрібно було віддати борги, і, мабуть, не малі.

У 1578 р. Федір Мізоцький та Григорій Точевиський, діючи у згоді, відмовилися передавати до рук патрона податок зі своїх підданих, що призначався до королівського скарбу. Свій учинок вони аргументували небажанням архиєрея особисто зустрічатися з ними²³. Паралельно наростав конфлікт Борзобагатого-Красенського з Острозьким. Завершилося все тим, що 14 травня 1580 р. київський воевода відрядив своїх

²⁰ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 17, арк. 512 зв.

²¹ Там само, арк. 513.

²² Звертаємо увагу на те, що у згаданому наданні владика Феодосія (Гулевича) Васькові Луківському на Мізоч було застережене право передачі вислуги у спадок нащадкам боярина, звісно, на умовах служби (див. додаток).

²³ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 18, арк. 27 зв.

слуг, бояр і татар до підострозьких маєтків кафедри та силою встановив контроль над ними (у т. ч. й над Мізочем). Люди князя Василя-Костянтина урядували тут до смерті єпископа в 1585 р. Його наступник на кафедрі Кирило (Терлецький) був близьким до київського воєводи, котрий вирішив повернути раніше анексовані села Церкві. Та як тільки владика відійшов від співпраці з магнатом і в 1596 р. на Берестейському соборі підтримав ідею унії з Римом, князь знову послав до Мізоча й навколишніх сіл своє військо і приєднав церковні маєтності до Острога. Цього разу назавжди²⁴.

Для Федора Мізоцького події травня 1580 р. мали стати справжнім подарунком долі. З князем Острозьким його поєднувало відразу кілька міцних ланцюжків. По-перше, все-сильний волинський магнат захищав його у конфлікті з єпископом Борзобагатим-Красенським. По-друге, дружина пана Федора походила із сім'ї потомствених слуг роду Острозьких – панів Богдашівських із Богдашева в Рівненській волості²⁵. По-третє, князеві Василю-Костянтину служив і вже згаданий племінник боярина Якуб Купа²⁶. По-четверте, одну

²⁴ Детальніше див.: Тесленко І. Інкорпорація підострозьких володінь... С. 46–56. З трьох сторін маєтки кафедри були оточені землями київського воєводи. По суті, вони були єдиною перепоною для прямого зв'язку між Острогом і Дубном – двома важливими центрами Острозького князівства. Географічне розташування церковного ключа дає підстави припускати, що колись він належав до первинного ядра острозьких володінь, але на початку XVI ст. (у 1507–1509 рр.) – у момент перетворення Луцької кафедри на Луцько-Острозьку – був переданий великим литовським гетьманом кн. Костянтином Івановичем православним владикам. Про це також див.: Мицько І. Заснування єпископської кафедри в Острозі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки*. Острог, 2008. Вип. 13. С. 151–159; Ульяновський В. Князь Василь-Костянтин Острозький: історичний портрет у галереї предків та нащадків. Київ, 2012. С. 246.

²⁵ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 138, арк. 704 (дочка Федора Мізоцького Полонія називає Яна Богдашівського своїм вуєм).

²⁶ ANK, Archiwum Sanguszków, rkps 150, nr 2.

зі своїх дочок Полонію (Пелагію) Мізоцький видав заміж за іншого слугу того самого магната – Яна Промчейка-Цурківського з Цуркова в Острозькій волості²⁷. Попри все, скористатися плодами перемоги Острозького Федорові Павловичу не поталанило. Схоже на те, що незабаром після описуваних подій він помер. Остання документальна звістка про боярина датується вереснем 1580 р.²⁸

Єдиний син Мізоцького Іван (Ян)²⁹ зберіг за собою тільки прізвище батька. Його вислугу князь приєднав до своїх столових володінь, сплативши, очевидно, нащадкам боярина грошову компенсацію. На початку XVII ст. неназваний на ім'я пан Мізоцький (напевно, саме Іван) брав участь у поході на Москву; восени 1608 р. він перебував у Тушинському таборі Лжедмитрія II³⁰. Востаннє шляхтич фігурує 1621 р. в заяві сестри Раїни, котра призначила його, а також дядька Яна Богдашівського уповноваженими в судовій справі про вбивство її

²⁷ Уперше дружиною Яна Цурківського Полонія-Пелагія Мізоцька («Мезецька») зафіксована 1602 р., востаннє – 1609 р. (ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 67, арк. 124 зв.; спр. 89, арк. 179). Батько цієї жінки був у приятельських стосунках з рідним братом її чоловіка Григорієм Цурківським, який неодноразово виступав свідком у справах, що заторкували інтереси Мізоцьких. Крім того, в січні 1578 р. в домі Федора Павловича відбувся приятельський з'їзд, на котрому полагоджувався конфлікт пана Григорія з Іваном Спасівським, боярином гродненського старости Олександра Ходкевича (Там само, спр. 17, арк. 512 зв.; спр. 18, арк. 1 зв., 263 зв.–265 зв.).

²⁸ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 22, арк. 392 зв., 397–398 зв. (матеріали справи про побиття Федором Мізоцьким 11 вересня 1580 р. пана Василя Брусилівського).

²⁹ Іван Мізоцький вперше нотується в джерелах у 1580 р.: ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 21, арк. 62 зв. (разом з Якубом Купою він перебував при возному Яськові Опарипеському, коли той 20 січня 1580 р. оглядав Стубельський маєток Филипа Лясоти, спустошений і спалений слугами волинського воєводи кн. Андрія Вишневецького).

³⁰ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 25, арк. 118 зв.–119 зв. (заповіт Адама Янковського, одним із розпорядників якого мав бути «пан Мізоцький»; укладений у таборі під Москвою 19 листопада 1608 р.).

чоловіка³¹. Місце проживання Івана (Яна) Мізоцького, склад його родини і подальша доля досі не з'ясовані. Знаємо лише, що його сестри в першій третині XVII ст. мешкали в околицях Острога і були пов'язані родинними узами зі слугами князів Острозьких та їхніх спадкоємців.

Підсумовуючи дослідження, констатуємо, що нам не вдалося чітко простежити походження боярина Федора Мізоцького, однак припускаємо, що він належав до дрібношляхетського роду Куп (Купичів) і, можливо, був кривняком Васька Луківського, першого відомого посесора села Мізоч. Сам Федір обійняв згаданий маєток, що лежав у межах підострозьких володінь луцько-острозьких православних єпископів, за наданням свого патрона, владики Феодосія (Гулевича) і посідав його на ленному (умовному) праві орієнтовно із середини 1550-х до початку 1580-х рр. Невдовзі після того як у травні 1580 р. Мізоч та інші розташовані під Острогом маєтності кафедри були захоплені київським воєводою князем Василем-Костянтином Острозьким, Федір Мізоцький помер, а члени його сім'ї втратили батькову вислугу, що їм було, мабуть, компенсовано певними коштами. У шлюбі з представницею роду Богдашівських боярин мав трьох дітей – сина Івана (Яна) і доньок Полонію та Раїну. Перша з них стала дружиною Яна Промчейковича-Цурківського, друга вийшла заміж за Самуеля Чудівського. Найпізніші свідчення про репрезентаторів сім'ї датуються 1621 р.

³¹ ЦДІАК України, ф. 25, оп. 1, спр. 138, арк. 703–704. Чоловік Раїни Мізоцької, названої в документі «Мезецькою», загинув в Острозі від рук пана Пугачевича. У серпні 1621 р. убивця перебував у таборі під Хотиним, тож уповноважені вдови мали добиватися справедливості перед військовим судом.

Родина боярина Федора Мізоцького

Федір
 Павлович
 Мізоцький
 † бл. 1580
 ∞ N
 Богдасівська

Іван (Ян) Мізоцький † після 1608	Пелагія (Полонія) † після 1609 ∞ Ян Промчейкович- Цурківський † 1602–1609	Раїна † після 1621 ∞ Самуель Чудівський † бл. 1621
--	--	--

ДОДАТОК *

1548, листопада 6. Петриків. – Привілей великого литовського князя Сигізмунда II Августа про підтвердження надання владики Феодосія (Гулевича) слuzі Васькові Луківському на ленне посідання с. Мізоч з уписом тексту цього документа, виданого в Луцьку 26 лютого 1545 р.

Потверженъе Васку Луковскому на именье церковное Мизочъ *wt* вл[а]д[ы]ки луцкого и встроцкого Ѳеѡдосеа, ему даное на вечность.

*Документ публікується зі збереженням орфографії XVI ст., але з урахуванням сучасних правил пунктуації. Курсивом виділено виносні літери, скорочення наведені у квадратних дужках.

Жикгимонт Август, Божю м[и]л[о]стью корол полскии, великии кн[ѣ]зь литовскии, рускии, прускии, жомоитскии, мазовецкии и иныхъ.

Чинимъ знаменито симъ н[а]шимъ листомъ.

Бил намъ чоломъ служебникъ вл[а]дыки луцкого и встроцкого Ѡєвдосеѣ Васко Луковскии, и поведилъ передъ нами, ижъ вл[а]дыка луцкии дла его послугъ, которые внъ ку Церкви Божои Светого Ивана Б[о]гослова в Луцку и ку нему, пану своему, чиниль, далъ ему именье церковное на има Мизоч со всимъ тымъ, што к тому именью прислухаеть, с полми, и зъ сеножатыми, и з дубровами, и ставы, и з речками ему самому, и его жонѣ, и потомъкомъ ихъ, и дозволилъ ему тамъ гребли сыпати и млынъ будовати. А внъ с того именьа маеть ему и потомъ будучимъ вл[а]дыкамъ луцкимъ служити, на штожъ *вн* и лист данину вл[а]дыки луцкого передъ нами покладал и билъ намъ чоломъ, абыхмо ему то листомъ н[а]шимъ потвердили. Ино мы, того листу его вгледавши, казали его слово *wt* слова в сѣс н[а]шъ листъ вписати, котори жо такъ се в собе маеть:

И, смиренни Ѡєвдосеѣи, Божью м[и]л[о]стью епископъ луцкии и встроцкии, чиню ѣвно симъ нашимъ листомъ нинешнимъ и напотомъ будучимъ по мнѣ епископомъ.

Бачачи есмо пыльные а потребные послуги къ церкви Божои Светому великому Ивану || [л. 229 об.] Б[о]гослову и ко мнѣ, епископу, пана Васка Луковского, дали есмо ему именье церковное Мизоч со всимъ с тымъ, што к тому именью прислухаеть, с польми, зъ сеножатыми, и з дубровами, и з ставы, и з речками. Вольно ему гребли сыпати и млынъ будовати, ѣко ч[о]л[о]в[ѣ]ку *wt*чизному, и ѣкъ налепеи розумеючи ку своему пожиточному вборочати ему самому, и жонѣ его, и детемъ ихъ, и напотомъ будучимъ щадкомъ ихъ. Маеть *вн* мнѣ и потомъкомъ моимъ с того именьа службу служити и потомъки з роду его, а полюдного *вн* самъ, жона и дети его не мають давати. А ѣ самъ и по мнѣ будучие епископи не

маємъ того имениа *wt* него, и *wt* жоны его, и *wt* детеи, и щадковъ ихъ *wt*нимати. Маюють держати тоє имение вечно и непорушно.

И на то дали ємо пану Васку Луковскому сєс н[а]шь листь з н[а]шою печатью.

Писанъ в Луцку под лєт Божєго Нарожєна тисєча пятьсотъ сорокъ пятого м[ε]с[ε]ца євралѧ двадцѧ шостыи ден индикта четвєртого.

И на чоломъ битѧ его то ємо вчинили, на то єму дали н[а]шь листь и тоє имение вышеи менєное Мизоч симъ листомъ н[а]шимъ єму потвєржаємъ. Маєт *wn* самъ, его жона, и дети, и потомъкове тоє имение на себє со всимъ держати и его вживати водлє листу и данины владыки луцкого. А с того имениа маєтъ *wn* самъ и потомъкове его тепєрєшнєму владыцє и потомъ будучимъ владыкамъ луцкимъ ку церкви Божєи Светого Ивана Б[о]гослова в Луцку служыти.

А на твердьдость того и печать нашу казали ємо прыложыти къ сєму нашому листу.

Писанъ в Петрыкове под || [л. 230] лєтъ Божьєго Нарожєнья тисєча пятьсотъ сорокъ вємого м[ε]с[ε]ца ноябра шостого дна индикта сємого.

Подпис руки его кролєвское м[и]л[о]сти.

Валєриан, декан вилєнскии, писар.

Джерело: *Российский государственный архив древних актов, ф. 389, кн. 31, л. 229–230.*